

Sheekkoo

Qabiyyee

Fu ula

Seensa	1
Torban 1 ^{ffaa}	2
SHEEKKOO Lakkoofsa 1: Of-Beeksisuu	2
Torban 2 ^{ffaa}	2
SHEEKKOO Lakkoofsa 2: Naannoo Ofii Beeksisuu	2
Torban 3 ^{ffaa}	3
SHEEKKOO Lakkoofsa 3: Eeggannaa Qulqullinaa	3
Torban 4 ^{ffaa}	4
Sheekkoo Lakkoofsa 4: “Hantuuta Lameen”	4
Torban 5 ^{ffaa}	5
Sheekkoo Lakkoofsa 5 “Gammachuufi Jamaal”	5
Torban 6 ^{ffaa}	6
Sheekkoo Lakkoofsa 6 “Fakkeessanii Taphachuu”	6
Torban 7 ^{ffaa}	6
Sheekkoo Lakkoofsa 7: “Walgahii Bineensota Bosonaa”	6
Torban 8 ^{ffaa}	7
Sheekkoo Lakkoofsa 8: “Aadde Caaltuufi Olloota Ishee”	7
Torban 9 ^{ffaa}	8
Sheekkoo Lakkoofsa 9: “Beeyladaafi Ilmoolee Isaanii”	8
Torban 10 ^{ffaa}	9
Sheekkoo Lakkoofsa 10: “Seenaa Mana Barumsaa Caalaa”	9
Torban 11 ^{ffaa}	11
Sheekkoo lakkoofsa 11: Wantoota Lubbu-qabeeyyiifi Lubbu-dhabeeyyii	11
Torban 12 ^{ffaa}	12
Sheekkoo Lakkoofsa 12: Jarmiif Bakki Dhokannaa Hin jiru.....	12
Torban 13 ^{ffaa}	13
Sheekkoo Lakkoofsa 13: Waa’ee Tapha Leensaa	13
Torban 14 ^{ffaa}	14
Sheekkoo Lakkoofsa 14: Gorsa Ogeessa Fayyaa	14
Torban 15 ^{ffaa}	15
Sheekkoo Lakkoofsa 15: Re’oota Beela’an Sadeen	15

Torban 16 ^{ffaa}	16
Sheekkoo Lakkoofsa 16: Daraaraa Aliin Jaalatu.....	16
Torban 17 ^{ffaa}	17
Sheekkoo Lakkoofsa 17: Bu’uurota Qubeewwanii	17
Torban 18 ^{ffaa}	18
Sheekkoo Lakkoofsa 18: Meeshaa Taphaa Waraqaa Irraa Hojjechuu	18
Torban 19 ^{ffaa}	18
Sheekkoo Lakkoofsa 19: Leemmanee fi Qulqullina Dhuunfaa Ishee	18
Torban 21 ^{ffaa}	19
Sheekkoo Lakkoofsa 20: Adurreewwan Caaltuu	19
Torban 22^{ffaa}	20
Sheekkoo Lakkoofsa 21: Jamiilaafi Olloota Ishee	20
Torban 23^{ffaa}	21
Sheekkoo Lakkoofsa 22: Kadijjaafi Hiriyoota Ishee	21
Torban 24^{ffaa}	23
Sheekkoo Lakkoofsa 23: Hojiiwwan Guyyoota Hundaa	23
Torban 25^{ffaa}	24
Sheekkoo Lakkoofsa 24: Gorsa Haadha Kootii	24
Torban 26^{ffaa}	25
Sheekkoo Lakkoofsa 25: Kuduraalee Oddoo/Boroo.....	25
Torban 27^{ffaa}	27
Sheekkoo Lakkoofsa 26: Gowwaa Kee Barbaadi!	27
Torban 28^{ffaa}	28
Sheekkoo Lakkoofsa 27: Jijjiirama Ji’ootaafi Waqtiilee	28
Torban 29^{ffaa}	29
Sheekkoo Lakkoofsa 28: Korophisa Ofjajaa	29
Torban 30^{ffaa}	30
Sheekkoo Lakkoofsa 29: Lukkuu Diimtuu Xiqqoo	30

Seensa

Hidhaan kun sheekkoo yookiin seenaa ijoolleetti himamu qabatee jira. Sheekkoon wayitii torbeewwanii keessatti yaad-rimee baratame kan cimsu yoo ta’u, dhaggeeffachuu, erga barsiisaan sheekkoo itti himee booda irra deebiin seenessuu, gaaffilee gaafachuu, sheekkoo keessatti namoota, meeshaalee, bineeldota eeraman addaan baafachuufi beekuuf dandeettiiwwan akka gabbifatan isaan gargaara.

Barsiisotaa! isin sheekkoo itti himuun dura seenaa kana hubachuuf kan isaan dandeessisu jechootaafi gaaleewwan ijoo ta’an qayyabachuu isaanii qulqulleeffadhaa. Achiin booda, sheekkoo suutaafi sagalee olkaasaa tii itti himaa. Sheekkoo ijoolleetti himuun duraan dursinee ofii keenyaa dubbifnee afaaniin itti himuun barbaachisaadha. Sheekkoon dubbisnee yookiin afaaniin himnee erga xumurreen booda gaaffilee sheekkoo keessaa bahan gaafanna. Dabalataan firoomsuu akka baratan dhimma kanneen biroo baratan wajjiin gaaffilee firooma qaban ijoolleen haa gaafataman. Akka tasaa ta’ee yeroo gahaa yoo argatan ijoolleen sheekkoo walfakkaatu akka dubbataniif carraan haa kennamuufi.

Hidhaa kana keessa gaaffilee gariifi gorsaawwan taa’anii jiru. Gaaffileen mariif dhiyaataniifi gorsaawwan kunniin ka’umsaaf kan dhihaatan waan ta’eef, akkaataa haala qabatamaan fooyyeessaa itti fayyadamuun ni danda’ama.

Torban 1^{ffaa}

SHEEKKOO Lakkoofsa 1: Of-Beeksisuu

Ijoolle! Har'a akkaataa mucayyoon tokko itti of-beeksiftu dhaggeeffanna.

Maqaan koo Faaxumaa jedhama. Umriin koo waggaa torbadha. Maqaan abbaa koo Ibraahim yoo ta'u, kan haadha tiyyaa immoo Soofiyyaa jedhamti. Obboleewwan laman qaba. Isaanis: Sooressaafi Abdallaa jedhamu. Ani kanan jaaladhu muuziidha. Ana kan natti tolu yeroo namoonni kolfan arguudha. Halluun cuquliisni na gammachiisa. Kan ani jibbu immoo, ijoolleen wal-loluudha.

Gaaffilee Marii

1. Maqaan abbaafi haadha Faaxumaa eenyu jedhamu?
2. Umriin Faaxumaa meeqa ta'a?
3. Faaxumaan maal faaruu? Maal jibbiti?
4. Faaxumaan obboleewwan meeqa qabdi? Maqaan isaanii eenyu eenyu jedhamu?

Gorsa: Ijoolle! Faaxumaan akkamitti akka of-beeksifte argitanii? Cimtuudha mitii? Ijoolle! Isinis maqaa keessan, kan haadhaafi abbaa keessanii yookiin kan maatii keessanii yeroo hunda yaadachuu danda'uu qabdu. Wanta isin gammachiisuufi jibbisiisu dubbachuu danda'uu qabdu.

Torban 2^{ffaa}

SHEEKKOO Lakkoofsa 2: Naannoo Ofii Beeksisuu

Ijoolle! Har'a mucayyoon takka akkaataa naannawa ishee itti beeksiftu dhaggeeffanna.

Ani Faaxumaan jedhama. Gandi ani jiraadhu Mutuluukan jedhamu yoo ta'u, iddoon itti taphannu kan nama gammachiisu dirree magariisaafi bal'aatu jira. Mooraa/dallaa/ keenya keessa mukkeen maangoogurguddootu jiru. Yeroo aduu ta'u mukkeen kana jala taa'uun taphachuun na gammachiisa. Manni keenya gubbaan (baaxiin) isaa citaan kan uwwifame yoo ta'u, cufaan foddaafi balbalaa mukarraa kan hojjatamedha.

Gaaffilee Marii

1. Gandi Faaxumaa maal jedhama?
2. Manni Faaxumaafaa gubbaan (baaxiin) maaliin uwwifame?
3. Manni Faaxumaafaa foddaafi balballi maal irraa hojjatame?

Gorsa: Ijoolle! Faaxumaan akkamitti akka naannawa ishee beeksifte argitanii? Cimtuudha mitii? Ijoolle, isinis gandaafi mana keessan yeroo hunda yaadachuu danda'uu qabdu.

Torban 3^{ffaa}

SHEEKKOO Lakkoofsa 3: Eeggannaa Qulqullinaa

Ijoolle! Har'a mucayyoo Ayyaantuu jedhamtu hiriyyaa Gaarituun kan taate irraa akkaataa qulqullina ishee itti eeggattu dhaggeeffanna.

Hiriyoota Gaarituun wajjin oolmaa daa'immanii tokko keessatti baratan keessaa takka Ayyaantuu jedhamti. Ayyaantuun gara mana barumsaa yeroo dhuftu, fuula dhiqattee, dabbasaa (Rifeensa) ishee filattee korojoo ishee qabatee dhufti. Ayyaantuun fuula ishee yeroo mara bishaaniifi saamunaan waan dhiqattuuf ijjiifi funyaan ishee yeroo hundaa qulqulluudha. Dabbasaa ishees erga filattee booda, qabduu dabbasaatiin hidhatti. Ganama ganama ilkaan ishee rigatti. Nyaata booda afaan ishee lulluuqqatti. Waan kana ta'eef ilkaan Ayyaantuu adii ture. Dabalataan, gidduu gidduu ilkaan ishee keessaatti nyaanni dhokatee waan hafee hin beekneef dhukkubbiin ilkaanii ishee mudatee hinbeeku. Ayyaantuun yeroo hundaa qulqulluudha.

Kanaafuu, Gaarituufi hiriyyoonni ishee Ayyaantuu baay'ee jaalatu. Yeroo tokko barsiiftuun waa'ee qulqullina dhuunfaa yeroo barsiiftu "Ijaafi funyaan keessan sirritti qulqulleessuufi dabbasaa keessanis dhiqachuu, filachuu, ilkaan rigachuu; achiin booda, akka Ayyaantuutti qulqulluu, bareedduufi fayya qabeessa ta'uu qabdu" jettee yeroo dubbattu Ayyaantuutti gammachuutu dhagahame.

Gaaffilee Marii

1. Ayyaantuun dabbasaa/rifeensa ishee akkamitti qabatti?
2. Barsiiftuun waa'ee Ayyaantuu maal jette?
3. Ayyaantuun qulqullina dhuunfaa ishee eeggachuuf meeshaalee maal fa'a fayyadamti?

Gorsa: Ijoolle! Fayya qabeeyyii fi babbareedoo akka taataniif ofii keessan, keessattuu immoo, ija, funyaan, dabbasaa/rifeensa fi ilkaan keessan qulqullinaan qabachuu qabdu.

Torban 4^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 4: “Hantuuta Lameen”

Ijoolle! Har’a sheekkoo “Hantuuta Lama” jedhu dhaggeeffanna.

Hantuuta furdaa tokkoofi hantuuta qal’aa tokkootu turan. Hantuunni furdaan baadiyyaa kan jiraatu yoo ta’u, hantuunni qal’aan immoo, magaalaa jiraata. Yeroon ganna waan ta’eef, hantuunni qal’aan mucaa adaadaa isaa gaafachuuf gara baadiyyaa deeme. Hantuunni qal’aan akkuma baadiyyaa gaheen hantuunni furdaan gammachuun “Fira jaalatamaa koo! Si eegaan turee; бага nagaan dhufte,” jedhee gammachuun simate.

Guyyaa itti aanu ganama hantuunni furdaan dursee ka’uun fuduraalee mimmi’aawoo hantuuta qal’aaf walitti qabe. Hantuunni qal’aan ofii isaatii haala mijataafi gammachuun magaalaa keessa jiraatu yaadaa, hantuunni furdaan baadiyyaa akkamitti hojii ulfaataa akkasii akka inni hojjatu ilaalee ajaa’ibsiifate.

Kanaan booda, fiironni hantuutaa lamaan walqabataniin gara magaalaa dhufan. Magaalaa akka seenaniin, hantuunni furdaan ibsaa daandiirratti mul’atuufi gamoowwan dhedheeroo ilaalaa ajaa’ibsiifachuu jalqabe. Waca baay’ee dhagahee waan hin beekneef, sagaleewwan xurumbaa konkolaataawwaniitiin sodaa keessa seene.

Hantuunni furdaan “Magaalaa guddaa kana keessa jiraachuu irra gara mana koo yoon deebi’e naaf wayya” jedhe. Guyyaa itti aanu ganama hantuunni qal’aan magaalaa jiraatu ganamaan ka’ee, hantuuta furdaa baadiyyaa waamee “Si’i fira koo! Ani hantuuta magaalaa waanan ta’eef, jireenyi baadiyyaa natti ulfaate; atis hantuuta baadiyyaa waan taateef haala salphaa ta’een jireenya magaalaa jiraachuun si rakkiseera. “Yeroo hundaa waan haaraa barachuuf yeroo murtaa’aa rakkachuun waan hin hafneef; wanti guddaan garuu, barachuufi beekuuf rakkachuun /dadhabuun/ akka jiru bari,” jedheenii kennaa korojoo keessa guute kenneefii gara baadiyyaa gaggeesse. Hantuunni furdaanis kennaa kennameefiif galateeffatee deeme.

Gaaffilee Marii

1. Hantuunni baadiyyaa jiraatu magaalaa deemee maalfaa arge?
2. Hantuunni magaalaa jiraatu baadiyyaa deemee wantootaa attamii arge?
3. Hantuunni magaalaa fira isaa kan baadiyyaa yeroo gaggeessu maal jedheen?
4. Hantuunni magaalaa fira isaa kan baadiyyaa yeroo gaggeessu maal godheef?

Gorsa: Kanaafuu ijoolle! Yeroo hundaa wanta haaraa shaakaluuf yeroo murtaa'aa rakkachuun kan hin hafnedha. Wanti guddaan barachuufi beekuuf tattaafachuun barbaachisaadha.

Torban 5^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 5 “Gammachuufi Jamaal”

Ijoolle! Har'a sheekkoo “Jamaaliifi Gammaachuu” jedhu dhaggeeffanna.

Gammachuufi Jamaal ijoollee ganda tokko keessa jiraatanidha. Hiriyoota wal-jaalatanidha. Mana barumsaatii deebi'anii yeroo boqonnaa isaaniitti kubbaa taphatu; kubbaa erga taphatanii booda wal-deeggaruun hoj-manee isaaniif kenname hojjatu. Guyyaa tokko garuu, kubbaan isaan taphachaa jiran jalaa dhoote.

Sababa kanaaf, “Kubbaa kan dhoose si'i!, ... si'i!,” waliin jechuun wal-lolan. Yeroo kanatti abbootiin Gammachuufi Jamaal dhaqqabanii addaan dhowwanii Gammachuufi Jamaal sababa maaliif akka wal-lolan gaafatan. Sababa lola isaanii erga hubatanii booda, yeroo taphaatti meeshaan ittiin taphannu, baduu, cituu, cabuufi manca'uu fi kan kanneen fakkaatan ta'uu akka danda'uufi sababa kanaaf wal-loluun akka hin barbaachifne hubachiisuun walitti araarsan. Guyyaa sanaa kaasee, Gammachuufi Jamaal hiriyyummaa isaaniitiin itti fufan; wal-lolaniis hin beekan.

Gaaffilee Marii

1. Gammachuufi Jamaal waliif maalidha?
2. Gammachuufi Jamaal sababa maaliif wallolan?
3. Gammachuufi Jamaal akkamitti araaraman?

Gorsa: Yeroo taphaatti, meeshaan taphaa baduu, cituu, cabuu fi manca'uu danda'a. Sababa kanaaf, yeroo taphattan wal-loluu hin qabdan.

Torban 6^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 6 “Fakkeessanii Taphachuu”

Ijoolle! Har'a sheekkoo “Gammachuufi Jamaal” jedhu sheekkoo lakkoofsa 5 jala jiru irra deebiin dhageenyeeffi itti fufuun qooddattoota/ taatota sheekkoo sana keessatti dhihaatan fakkeessinee taphachuuf tartiiba itti aanee jiru hordofaa.

- Sheekkoo “Gammachuufi Jamaal” jedhu akka yaadataniif irra deebiin seenessuu,
- Qooddattoota/taatota sheekkoo keessatti dhiyaatan akka adda baafatan gochuu,
- Akkaataa qooddattoonni/taatonni addaan bahaniif ijoollee moggaasuu (Gammachuu, Jamaal, Abbaa Gammachuu, Abbaa Jamaal),
- Qooddattoonni/ taatonni akka Gammachuufi Jamaalitti kubbaa ittiin taphatan itti kennuufi sheekkoo fakkeessanii akka taphatan gochuu,
- Itti fufuun, ijoollee dabaree dabareen taphachiisuu.

Torban 7^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 7: “Walgahii Bineensota Bosonaa”

Ijoolle! Har'a sheekkoo “Walgahii Bineensota Bosonaa” jedhu dhaggeeffanna.

Leenca, sardiidaafi yeeyyiin wanta argatan qixa qooddatanii nyaachuuf walii galanii wajjiin adamoo deeman. Waliin ta'uun dhokatanii gadamsa adamsanii qabatan. Kan adamsanii qabatan haala walii galtee isaaniitiin qixa qooddachuuf walgahii taa'an. Leencis akkas jedhe, “Hanga irra caalu natu fudhata; sababni isaa tokko mirga koo waan ta'eef; lammaffaa, mootii bosonaa waanan ta'eef; sadaffaan immoo, baay'ee baay'ee cimaa waanan ta'eef” jedhe. Dubbii itti fufuun, “Isin keessaa gaaffii kan kaasu yoo jiraate gahee keessanis dabalee foon hundumaa nan nyaadha,” jedheen.

Kanneen hafanis jecha isaa kana osoo hin sodaatin tasgabbiin, “Leenca keenyaa! Yeroo jalqaba adamoof baanu qixa qooddachuuf walii gallee turre. Haala walii galtee keenyaanis qixa hojjannee gadamsa qabanne. Waan kana ta'eef, qixa qooddachuu qabna. Yoo kun hin ta'in

immoo, kanaan booda si wajjiin adamoo hin baanu; hiriyyummaan keenyas ni hafa” jedhaniin. Dhumarratti, leenci yaada isaaniitti walii galee qixa qooddatanii nyaatan; wajjiin jiraachuu isaanis itti fufan.

Gaaffilee Marii

1. Bineensonni walii wajjiin adamoo bahan eenyu fa’i? Maal jedhanii walii galan?
2. Gidduu isaaniitti walii galteen kan dhabame maaliif?
3. Gidduu isaaniitti wanta walii galuu isaan dhoowwe akkamitti furan?

Gorsa:Wanta walii galtee nu dhorku mariin furuufi garee keessatti waldhagahuufi walkabajuun barbaachisaadha.

Torban 8^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 8: “Aadde Caaltuufi Olloota Ishee”

Ijoolle! Har’a immoo sheekkoo “Aadde Caaltuufi Olloota ishee” jedhu dhaggeeffanna.

Aadde Caaltuufi olloottan ishee yeroo tokko tokko magaalaa keessaa bahanii bashannanu turan. Konkolaataan dhimma kanaaf itti fayyadamaa turan kan ollaa isaanii obbo Gammadaa ture.

Obbo Gammadaan yeroo isaan bashannana deeman konkolaataa isaanii boba’aa guutanii namoota ollaa isaanii shaniifi ijoollee afur walitti namoota sagal qabatanii deemu turan. Guyyaa guutuu iddoo bashannanaatti erga bashannanaa oolani booda, galgala deebi’anii hunduu gara mana isaanii deemu. Aadde Caaltuufi olloottan ishee obbo Gammadaa sirriitti galateeffatu turan. Aadde Caaltuufi olloottan ishee konkolaataa yoo fayyadaman namoonni biroo ganda sana keessa jiraatan immoo farda, harreefi gaangee akka geejjibaatti fayyadamu. Meeshaalee geejjibsiisuuf gaarii harreen harkisutti fayyadamu. Fardi, Harree, Gaangeefi Gaalli geejjiba aadaan turan yoo ta’an, konkolaataan gosa geejjibaa hammayyaati. Namoonni ganda aadde Caaltuufaa keessa jiraatan hojiiwwan isaanii saffisiisuuf meeshaalee geejjibaa aadaafi hammayyaa fayyadamu.

Gaaffilee Marii

1. Aadde Caaltuufi olloottan ishee yeroo tokko tokko magaalaa keessaa bahanii kan deeman maaliif ture?
2. Aadde Caaltuufi olloottan ishee magaalaa ala maaliin deemu ture?
3. Aadde Caaltuufi olloottan ishee magaalaa ala yeroo deeman meeqa ta'aniiti?
4. Ganda aadde Caaltuufaa namoonni jiraatan meeshaalee geejjibaaf kan itti fayyadaman maal fa'i?
5. Ijoolle! Naannoo keessanitti akaakuun geejjibaa isin itti fayyadamtan maal fa'i? Eessa ittiin deemtanii beektu?

Gorsa: Argitanii ijoolle! Akaakuu geejjibaa kan aadaafi hammayyaa waan jiraniif haala naannoo keenyaatiin itti fayyadamuu ni dandeenya.

Torban 9^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 9: “Beeyladaafi Ilmoolee Isaanii”

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo “Beeyladaafi Ilmoolee Isaanii” jedhu dhaggeeffanna.

Barataa Abdii jedhamu tokkotu ture. Guyyaa tokko barsiiftuun isaa, akkas jechuun Abdii gaafatan. “Mana keessan keessa beeylanni maal maalfaatu jiru?” Abdiinis, “Mana keenya Adurree, Saree, Harree, Farda, Sangaa fi Sa'a qabna” jedheen. “Baay'inni isaanii hangam ta'uu?” jedhaniin. “Adurree tokkoofi ilmoolee ishee lama, Harroota afur, Saawwan shan, Sangoota lama qabna,” jedheen. “Baay'ee gaariidha Abdii! “Baay'ina isaanii sirritti beekta,” jedhaniin. Yeroo isaanakkasitti dinqisiifatan, Abdiin baay'ee gammade. Barsiiftuunis waraqaa fakkii beeyladootaa qabu bal'isanii agarsiisuun, “Ijoolle! Mee fakkiilee kana ilaaluun kanneen keessaa beeylada kan ta'an natti himaa” jedhan. Ijoolleen fakkiilee yeroo argan baay'ee gammadan. Amma waan beeyladoota cinaa jiran isaanitti fakkaate. Dabaree dabareen ka'uun tuttuquun kanneen beeylada ta'an mul'isuun maqaa isaanii itti himan. Fakkiilee dhihaatan keessaas kanneen beeylada ta'an lakkaa'uun baay'ina isaanii itti himan.

Barsiiftuunis, ijoolleen akkas cimaniin beeylada beekanii maqaa isaanii waan itti himaniif baay'ee gammadan. Barattoota keessaa hiriyaa Abdiifaa kan taate Taliileen barsiiftuu ishee gaaffii tokko gaafatte. “Ilmooleen beeyladoota kanneenii tokkoon tokkoon isaanii maal

jedhamu?” jette. Barsiiftuunis, “Baay’ee bareedaadha Taliilee! Gaaffii gaariidha, jedhaniinii maqaa ilmoolee beeyladaa akkas jechuun waamuu jalqaban.

- Ilmoon Saree; Xuuxillaa jedhamti.
- Ilmoon Xarree; Bukurii jedhamti.
- Ilmoon Hoolaa; Bukkuluu/ Ilmoolee jedhamti.
- Ilmoon Sa’aa; Waatii jedhamti. Jechuun itti himaa turan.

“Kanaafuu ijoolle, beeyladoonni faayidaa baay’ee waan qabaniif sirritti kunuunsinee haa qabannu,” jetteen.

Gaaffilee Marii

1. Barsiiftuun maal jechuun Abdii gaafatan?
2. Mana warra Abdiifaa beeyladoo meeqatu jiru?
3. Barsiiftuun waraqaa fakkii qabu diriirsanii maal itti agarsiisan?
4. Hiriyaan Abdiifaa maal jettee barsiiftuu gaafatte?
5. Barsiiftuun maqaalee ilmoolee beeyladoo maal maal jedhamu jedhanii itti himan?

Gorsa: Ijoolle! Beeyladoonni soorataaf, hojiif, eeggumsaaf, waan barbaachisaniif nyaata isaanii yeroon kennuufiin kunuunsinee qabachuun nurraa eegama. Tolee ijoolle?

Torban 10^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 10: “Seenaa Mana Barumsaa Caalaa”

Ijoolle! Har’a immoo sheekkoo waa’ee “Seenaa Mana Barumsaa Caalaa,” jedhu dhaggeeffanna.

Caalaan mucaa waggaa 6 yoo ta’u, rakkoo yeroo dhalatu qaama sosochii irratti isa mudateen bakkaa bakkaatti kan socho’u deeggarsa maatiinidha. Haati Caalaa mucaa ishee mana yaalaa adda addaa kan geessite ta’us, yaaliidhaanis akka dhaabbatee deemu gochuufii hin dandeenye. Caalaan yeroo hundaa ganama ka’ee balbala mana isaanii maddii taa’ee, ijoolleen ganda isaanii gara mana barumsaa yoo deeman ilaalaa waan tureef, “Anis maaliifan gara mana barumsaa hin deemne?” jedheeti yaada. Guyyaa tokko gaaffii kana haadha isaatiif kaase.

Borumtaa isaa ganama barii haati Caalaa, Caalaa baattee gara mana barumsa naannawa isaanii jiru deemte. Mana barumsaa yoo geessu dura taa'aa mana barumsaatiin wal argitee fedhii Caalaan barachuuf qabu ibsitee akkamitti akka barachuu qabu wajjin mari'atte. Barsiisaanis, Caalaa qabattee gara mana barumsaa dhufuu isheetiif galateeffatee Caalaan mana barumsaatti akka galmaa'u erga godhee booda, meeshaan mucaan turtii mana barumsaa keessatti bakkaa bakkatti ittiin sosocho'u, kutaa keessatti teessoo inni irra taa'u, iddoo taphaattiifi kkf wantoota barbaachisan akkamitti guuttachuu akka dandeessu waliin mari'atan.

Haaluma mariitiin, Caalaan torbanitti bakkaa bakkatti kan ittiin socho'u teessoo haaraa waan argateef, hiriyoota isaa wajjin gara mana barumsaa dhufe. Manni barumsaas, teessoo sosochii isaaf toluu fi kan kutaa ittiin seenuu danda'u, riqicha ittiin cehu, mooraa mana barumsaafi dirree keessa akka fedhetti socho'uu akka danda'u kan isa gargaaru qopheessee waan eegeef, gammachuun barumsa isaa barachuu eegale.

Gaaffilee Marii

1. Caalaan akkamitti socho'aa ture?
2. Caalaan yeroo ijoollee gara mana barumsaa deemtu argu maal jedhee yaada?
3. Haati Caalaafi dura taa'aan mana barumsaa dhimma maal irratti mari'atan?
4. Manni barumsaa Caalaaf haala maal fa'aa mijeesseef?

Gorsa: Ijoollee! Hiriyooni keessan kanneen miidhaama qaamaa qaban mana barumsaa keessatti akka fedhii isaaniitti sosocho'uufi barachuu akka danda'an gochuu qabdu. Turtii mana barumsaa keessatti mooraa keessa iddoo gara iddootti meeshaalee ittiin socho'an, kutaa keessatti teessoo irra taa'an, iddoo taphaattiifi meeshaalee ittiin barataniifi kkf argachuu akka danda'an deeggaruun isin irraa eeggama.

Torban 11^{ffaa}

Sheekkoo lakkoofsa 11: Wantoota Lubbu-qabeeyyiifi Lubbu-dhabeeyyii

Ijoolle! Har'a sheekkoo "Wantoota Lubbu-qabeeyyii fi Lubbu-dhabeeyyii Naannootti Argaman" jedhu dhaggeeffanna.

Guyyaa tokko barsiistuun Guutaafaa "Boru mana bashannanaa naannoo mana barumsaa keenyatti argamu deemnee daawwannaa barnootaa geggeessina," isaaniin jetteen. Guutaafi hiriyyoonni isaas waan barsiistuun isaanii itti himte kana yemmuu dhaga'an baayyee gammadan. Guyyaa daawwannaa kanaas, Guutaafi hiriyyoonni isaa ganamaan ka'anii gara mana barumsichaa deeman. Sanaan booda, barsiistuu isaanii waliin gara mana bashannanaa tokko deeman. Akkuma achi ga'aniin biqiloota, allaattiiwwan, akaakuu dhagaa, akaakuu biyyeefi saddeeqaa namatti tolaniifi ija namaa hawwatan hedduu argan. Wantoota arganittis baayyee gammadan. Guutaafi hiriyyoonni isaa, "Wantoonni argaa jirru kun hundi maal jedhamu?" jechuun barsiistuu isaanii gaafatan. Barsiistuun isaanii, "wantoonni isin argaa jirtan kunniin lubbu-qabeeyyii fi lubbu-dhabeeyyii jedhamuun bakka lamatti qoodamu. Lubbu-qabeeyyii kanneen jedhaman bineensota, biqiloota, allaattiiwwan yemmuu ta'an, kanneen lubbu-dhabeeyyii jedhaman immoo kanneen akka dhagaa, bishaan, biyyee, biiftuufaadha," jechuudhaan deebisteeff. Barsiistuun isaanii itti dabalun, "Wantoota lubbu qabeeyyiis ta'ee lubbu dhabeeyyiin dhala namaaf barbaachisoo fi bu'a qabeeyyii waan ta'aniif naannoo keenya kunuunsuutu nurraa eegama," ittiin jette.

Guutaanis, "Daraaraa, saddeeqaafi firii biqilootaa funaannanee aniifi hiriyyoonni koo booda baanee ittiin taphachuu ni dandeenyaa?" jechuun barsiistuu isaa eeyyama gaafate. Barsiistuun isaas, "firiwwaniifi saddeeqa funaanaa fudhadhaa. Daraaraa kutuun garuu hin heeyyamamu; biqiloota kunuunsuu malee kutuu hin qabdan" ittiin jette. Kana booda, Guutaafi hiriyyoonni isaa firiiwwan kudhaniifi saddeeqa kudhan funaannatanii qabatan. Dhumarrattis, daawwannaa isaanii xumuranii gara mana barumsaa isaanitti deebi'an jedhama.

Gaaffilee Marii

1. Guutaafi hiriyyoonni isaa barsiistuu isaanii waliin daawwannaa deemanii maal argan?

2. Wantoonni lubbu qabeeyyii jedhaman maal fa’i? Kanneen lubbu dhabeeyyii ta’an hoo?
3. Biqiloota kunuunsuun maaliif nu barbaachisa?
4. Guutaafi hiriyyoonni isaa bakka daawwannaatii maal fuudhanii gara mana barumsaa isaaniitti deebi’an? Maaliif?
5. Wantoonni lubbu qabeeyyii ta’an dhala namaa akkamitti kan fayyadan isinitti fakkaata?
6. Wantoota lubbu dhabeeyyii ta’an maaliif itti fayyadamuu dandeenya?

Gorsa: Argitanii ijoolle! Naannoo keessanitti kanneen argaman wantoota lubbu-qabeeyyiis ta’an lubbu-dhabeeyyiin, dhala namaaf barbaachisoo fi faayida-qabeeyyii waan ta’aniif kunuunsa gochuufiitu isinirra jira.

Torban 12^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 12: Jarmiif Bakki Dhokannaa Hin jiru

Ijoolle !Har’a sheekkoo “Jarmiif Bakki Dhokannaa Hin jiru” jedhu dhaggeeffanna.

Jarmiifi hiriyyoonni isaa mana Hundeeffaa isa haaraa deeman. Goleewwan dukkanaa’oo hedduu, awwaara baayyee, kosii bubbule, man’ee sarariitii; akkasumas, bakkawwan seeraan hin qabamne bakka dhokannaa gaarii ta’aniif. Bakki hundinuu kosaa’uu isaa irraan kan ka’e jarmootaaf mijataa ture. Daa’imman harka isaanii utuu hin dhiqatiin nyaata yoo sooratan, afaan, liqimsituufi garaa isaanii keessa seenanii jiraachuun akka isaan baayyee dhukkubsatan taasisu.

Hundee fi maatiin isaa gara mana isaanii isa haaraa deeman. Mana nyaanni itti qophaa’u keessatti nyaata alaa’eefi titiisa guute argan. Hundeen funyaan isaa qabate. “Uf! Fooliin isaa baayyee nama jibbisiisa!” jedhe. Inniifi hiriyyoonni isaa miiccuu, haxaa’uufi qulqulleessuu eegalan. Sana booda, bakkichi qulqulluu ta’e. Jarmin, titiisniifi balballaan (barariin) akka hin taanetti fiiganii jalaa ba’an. “Homaa miti, ni deebina!” jedhan. “Hundeenfaa gaaf tokko qulqulleessuu isaanii dhiisuu danda’u” waliin jedhan.

Hundee, maatiin isaafi hiriyyoonni isaa mana isaanii isa bareedaa, qulqulluufi bakka dhaabbii biqiloota isaanii ilaalanii “Nutii amma mana qulqulluu, baay’ee qulqulluu ta’e qabna,” jedhan. “Garuu, yeroo hunda qulqulluu ta’ee akka taa’uuf, yeroo hunda qulqulleessuu qabna. Kana gochuu dhiifnaan jarmoonni sun deebi’anii dhufu,” jette harmeen Hundee.

Hundeefaa, ijoolleen biroo fi maatiin isaanii bakka jireenya isaanii qulqulluu akka taasisan barsiisuu isaanii irraan kan ka'e naannoon hundi qulqulluu ta'e. Kana booda, jarmiifi hiriyoonna isaanii bakka dhokannaa hin qaban. Nama dadhabaa bakka jireenya isaafi naannoo isaa hin qulqulleessine hamma argatanitti daa'imman irraa baqatanii fiigaa jiraatu.

Gaaffilee Marii

1. Manni Hundeefaa jarmii, titiisaafi balballaa (bararii)f maaliif mijateef?
2. Jarmoonni haala kamiin garaa namaa keessa seenuu danda'u?
3. Jarmoonni, titiisniifi balballaan (barariin) mana Hundeefaa dhiisanii maaliif baqatan?

Gorsa: Mana keenyaafi naannawaa keenya yeroo hunda yoo qulqulleessine akkasumas, harka keenya saamunaan yookaan daaraan yoo dhiqanne jarmoonni, titiisniifi balballaan (barariin) hin jiraatan; dhukkubas nutti fiduu hin danda'an; nutis fayyaa taana.

Torban 13^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 13: Waa'ee Tapha Leensaa

Ijoolle ! Har'a immoo "Taphni Leensaa" akkamitti akka taphatamu dhaggeeffanna.

Leensaan ijoollee waliin taphachuu ni jaalatti turte. Leensaan daa'ima kubbaa miilaa taphachuufi fiigicha fiiguu baay'ee jaalattudha. Barsiistuun ishees, "Leensaan mucaa qaxaleedha!" jechuun jajjabeessiti turte. Haa ta'uyyuu malee, Leensaan yeroo taphattu of eeggannoodhaan hinturre. Waan kana ta'eef, guyyaa tokko ariitii guddaan utuu fiigduu kuftee miilli ishee inni mirgaa cabe. Harki isheefi addi ishees ni qunca'an. Funyaan isheefi hidhiin ishees dhiiga qofa ta'an. Rifeensi mataa ishee awwaara fakkaate. Qubni harka ishee baayyeen isaanii miidhamanii sochii dhaaban. Leensaanis hanga fayyitutti yeroo dheeraadhaaf kubbaa miilaa jaallattu kana osoo hin taphatin turte. Miilli Leensaa suuta suuta fayyaa dhufe. Kana booda, Leensaan kubbaa miilaa of eeggannoodhaan taphachuu eegalte.

Gaaffilee Marii

1. Sheekkoon dubbifame waa'ee maalii ture?
2. Leensaa kan jajjabeesse eenyudha? Maal jettee?
3. Leensaan yeroo dheeraadhaaf kubbaa miilaa osoo hin taphatiin kan turteef maal taateeti?
4. Qaama ishee isa kam irra miidhaan cimaan ga'e?
5. Of eeggannoon yoo taphachuu dhiisne maal taana?

Gorsa: Argitanii Ijoolle! Yeroo taphattan of eeggannoon ta'uu qaba. Kana ta'uu hafnaan, kutaalee qaama keenyaa irra miidhaa cimaan gahuu danda'a. Miilli yookaan harki keenya cabuu danda'a.

Torban 14^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 14: Gorsa Ogeessa Fayyaa

Ijoolle! Har'a immoo Sheekkoo waa'ee "Gorsa Ogeessa Fayyaa" jedhu dhaggeeffanna.

Gaaf tokko Bultuun mana barumsaatii galtee mana isaanii keessa osoo taphattuu qaruuraa xiqqoo tokko argite. Suuta jettee qaruuricha bantee yeroo fuunfattu dawaan waan keessa jiruuf foolii badaa qaba ture. "Turi mee! Mee maal maal jedhaa?" jettee dhangala'icha xiqqoo dhandhamte . Xiqqoo turee garaan ishee baay'ee dhukkube. Haati ishees ariitiidhaan mana yaalaatti geessan. Ogeessi fayyaas qorannoo barbaachisu erga geggeessee booda, dawaan daa'immaniif hin heeyyamamne fudhachuu ishee qulqulleeffate. Sana booda, haadha ishee waliin mari'achuudhaan dawaan kenneef. Haadha isheenis, dawaan daa'imman bakka ga'uu hin dandeenye kaa'uu akka qaban gorse. Dhumarrattis, Bultuudhaan lammaffaa heeyyama malee waan maatiin ishee kaa'an tuquufi dhandhamuun akka irra hin jirre gorse.

Gaaffilee Marii

1. Bultuun mana barumsaatii akka deebiteen maal gochaa turte?
2. Bultuun wanta argite maal goote?
3. Haati Bultuu maaliif Bultuu mana yaalaatti geessan?
4. Bultuun akka qaruuricha argiteen maal gochuu qabdi turte? Maaliif?

Gorsa: Argitanii ijoolle! Wanta maatiin keessan kaa'an eeyyama malee tuquus ta'e dhandhamuu hin qabdan.

Torban 15^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 15: Re'oota Beela'an Sadeen

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo waa'ee "Re'oota Beela'an Sadanii" dhaggeeffanna.

Bara durii re'oota beela'an sadiitu turan. Isaanis, re'ee xiqqoo, re'ee giddu-galeessaa fi re'ee guddaa beela'antu turan. Re'oonna kunniin laga gamanaan jiraatu. Laga gamaan marga jiru riqicharra ce'uun dhaqanii nyaachuu fedhan. Haata'uyyuu malee, naacha guddaa tokkotu riqichicha jala jiraata ture.

Gaaf tokko re'ee xiqqaan riqichicharra ce'ee laga gama deemuu murteeffate. Achumaan riqichicha irra deemee osoo darbaa jiruu, "Eenyu ati kan riqicha koo irra deemaa jirtu? Sin nyaadha," jedhe naachi. "Maaloo anaan na hin nyaatiin. Obboleessi koo inni giddu-galeessi sii dhufaa. Inni ana caalaa furdaafi guddaadha," jedhere'ee inni xiqqaan. "Tole darbuu dandeessa," ittiin jedhe. Sana booda, re'ee inni giddu-galeessi riqichicha irra deemuun ce'uu eegale. Achumaan naachichi "Eenyu kan riqicha koo irra deemaa jiru? Sin nyaadha!" jedhe. Re'een giddu galeessis, "Maaloo anaan hin nyaatiin, obboleessi koo inni guddaan sii dhufaa. Inni ana caalaa furdaafi guddaadha," jedhe. Sana booda, naachichi "Tole darbuu dandeessa," jedhe.

Dhumarrattis, re'ee inni guddaan riqichicha irra deemee ce'uu eegale. Yeroo kana naachichi "Eenyu kan riqicha koo irra deemaa jiru? Sin nyaadha!" jedhe. "Mee xiqqoo ishee natti bu'i!" jedhe re'ee guddichi. Re'ee guddichis utaalee gaanfa isaa isa guddaadhaan naachicha waraane. Naachichis bishaan keessatti kufe. Gaafa sanaa jalqabee naachichi lammaffaa naannoo sanatti hinargamne. Re'oonna beela'an sadanuu riqichicha irra ce'anii marga lalisaa lagicha gamatti argamu nyaatanii, nyaatanii quufan. Beela kan jedhamus ni bade.

Gaaffilee Marii

1. Re'oota meeqatu ture? Eenyufaa turan?
2. Riqichicha jala eenyutu ture?
3. Naachichi riqichicha irra akka ce'aniif re'oota meeqaaf eeyyame? Naachichi re'oota lamaanuu akka ce'aniif maaliif eeyyame isinitti fakkaata?

Gorsa: Ijoolle! Waan tokko raawwachuu keenyaan dura naannoowwan keenya haala gaariin qorachuun balaa irraa bilisa ta'uu isaa mirkaneeffachuu qabna. Akkasumas, humna ofii beekuun barbaachisaa ta'uu qaani naachicha irra ga'erraa hubachuun ni danda'ama.

Torban 16^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 16: Daraaraa Aliin Jaalatu

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo waa'ee "Daraaraa Aliin Jaallatu" jedhu dhaggeeffanna.

Aliin mucaa qaxaleedha. Yeroo hunda ganama ganama ka'ee biqiloota bishaan obaasa. Bakka biqiloota sanaas nyaataaf kan oolan kanneen akka timaatimii, raafuu, kaarootiifaatu argama. Akkasumas, daraaraawwan halluu diimaa, keelloo, cuquliisa qaban mimmiidhagootu keessatti argama. Daraaraawwan kanneen keessaa daraaraa cuquliisa gidduutti daraaraa keelloodarbee darbee qabu kan Aliin jaalatu tokkotu jira. Kanuma inni ofii dhaabedha. Haala gaariinis waan kunuunsuuf dafee guddate.

Guyyaa tokko Aliin akkuma amaleeffate bishaan obaasuuf ganamaan ka'ee gara biqiloota isaa deeme. Daraaraa inni jaallatu halluun ishee gara magaalaatti jijjiiramtee gaddite ilaale. Bishaan daddabalee yoo obaaseyyuu cooliguurraa hambisuu waan dadhabeef, baay'ee gadde. Bakka biqilootaa deemuus ni dhiise. Kana kan hubatan abbaan isaa, "Mucaa koo, daraarattii sana akka ati jaalattu nan beeka. Haa ta'uyyuu malee, daraarattiin bishaan baay'ee waan hin jaalanneef lalisuudhaaf rooba gannaa darbuu qabdi. Atis abdi osoo hin kutatiin hordofuufi kunuunsuu qabda," ittiin jedhan. Gaaf tokko ganama abbaan Alii naannoo biqilootaa turanii "Alii! Dafii ariifadhuu koottu," ittiin jedhan. Aliinis akkuma fiigee bira ga'een, bakka daraarittiin turte lafa isaa irratti baala magariisa jiru itti agarsiisan. "Daraaraa kootii?" jedhe dinqisiifachuun. Baay'ee gammade. Deebisee biqiloota sana bishaan obaasuufi kunuunsuu eegale. Daraaraan inni jaalatus deebitee laliste.

Gaaffilee Marii

1. Biqiloonni Alii nyaataaf oolan maal fa'i?
2. Daraaraan Alii maaliif daftee guddatte?
3. Daraaraa Aliin jaalatu halluu maal maal qabdi?
4. Aliin sababa maal ta'eef baay'ee gadde?
5. Abbaan Alii maal jedhanii Alii gorsan?

Gorsa: Ijoolle! Abdii kutachuu dhiisanii jabaatanii yoo hojjetan bu'aa gaarii arguun ni dandaa'ama. Waan tokko abdi osoo hin kutatiin irra deddeebi'anii yaaluun bu'aa argamsiisa.

Torban 17^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 17: Bu'uurota Qubeewwanii

Ijoolle! Har'a sheekkoo "Bu'uurota Qubeewwanii" jedhu dhaggeeffanna.

Bu'uurri uumama qubeewwanii bocawwan sarara sirrii fi golboo yookin geengoodha. Ka'umsi bocawwan qubee maraa gubbaarraa eegaluun gara gadiittidha.

Tokkoo tokkoon qubee kallattiilee harki qabatee itti socho'uun uumaman kan mataa isaanii ni qabaatu. Kanaaf, qubee boca sirrii barreessuu keessatti kallattii sochiiwwan qubeewwan itti uumaman beekuun barbaachisaadha. Haaluma kanaan, sararoonni bu'uura qubeewwanii saddet yoo ta'an, isaanis:

1. Sarara dhaabbataa (I)
2. Sarara dalgee (-)
3. Shaffaxa bitaa (✓)
4. Shaffaxx mirgaa (∖)
5. Golboo gara bitaa (○)
6. Golboo gara mirgaa (C)
7. Geengoo (O)
8. Sarara jajallataa/ dhodhommoqaa (∩) dha. Sararoota kunniin fayyadamnee qubeewwan Afaan Oromoo mara barreessuu ni dandeenya.

Gaaffilee Marii

1. Sararoonni bu'uurota qubee meeqa?
2. Bocni sararoota bu'uura eessaa gara eessaatti dha?
3. Sochiin nuti qubee bocuuf goonu tokkumaa?

Gorsa: Akkaataa qalama itti qabatan barsiisota keessan irraa ilaaltanii bocuu qabdu. Sochii harkaallee akeekkadhaa shaakalaa.

Torban 18^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 18: Meeshaa Taphaa Waraqaa Irraa Hojjechuu

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo "Meeshaa taphaa waraqaa irraa hojjechuu" jedhu dhaggeeffanna.

Lammiin hiriyoota Boontuu kanneen mana barumsaa oolmaa daa'immanii tokkotti baratan keessaa tokkodha. Lammii fi Boontuun manaan ollaa walii jiraatu. Lammiin tapha baay'ee jaalata. Dabalataanis, xiyyaarota waraqaa irraa hojjechuu ni danda'a. Xiyyaarota hojjetee yeroo ol darbatu qilleensa irra balali'u. Boontuufi hiriyoonna ishee Lammii waliin taphachuu baay'ee jaalatu. Waraqaa irraa boca xiyaaraa hojjetanii fo'aa itti hidhanii yeroo fiigan haala inni ittiin qilleensa irra balali'u ilaaluun gammadu. Lammiin waraqaa dadachaasuun bocoota garaagaraa akkamittiin hojjechuun akka dandaa'amu ijoollee naannoofi ollaa isaa jiran hunda shaakalchiise.

Gaaffilee Marii

1. Hiriyaan Boontuu inni tapha jaalatu eenyu jedhama?
2. Boontuunfaa taphni isaan taphatan maal jedhama?
3. Meeshaan taphaa Boontuunfaa ittiin taphatan maalirraa kan hojjetamedha?

Gorsa: Lammii, Boontuufi ijoolleen biroo tapha kana yeroo hunda taphatu. Isinis akkuma Lammii, Boontuufi hiriyoota isaanii waraqaa irraa meeshaalee taphaa adda addaa hojjechuun ittiin taphadhaa.

Torban 19^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 19: Leemmanee fi Qulqullina Dhuunfaa Ishee

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo "Leemmanee fi qulqullina dhuunfaa ishee" jedhu dhaggeeffanna.

Harmeen Leemmanee, aadde Sinboon, Leemmaneen mana barumsaa yeroo deemtu yeroo hunda laaqana isheef kan ta'u nyaataafi bishaan kennuuf. Nyaata ishees yeroo isaatti harka ishee dhiqattee sirriitti akka nyaattu gorsu. Yoo nyaachuu dhiiste garuu, salphaadhummatti dhukkubni akka ishee qabu itti himu. Leemmaneenis gorsa haadha ishee dhaga'uun nyaata kenneef harkashee dhiqattee nyaatti. Bishaan qulqulluus ni dhugdi. Erga nyaattee xumurtees harkashee dhiqattee meeshaa nyaataa ishee seeraan kaa'attee gara manaatti galti.

Harmeen Leemmanees “Ishoo qaxalee koo! Nyaata kee yeroo isaatti waan nyaattuuf fayyummaan kee eegame,” ittiin jetti.

Gaaffilee Marii

1. Haati Leemmanee yeroo Leemmaneen mana barumsaa deemtu maal kennitiif?
2. Leemmaneen nyaata ishee nyaachuun dura maal gooti?
3. Harmeen Leemmanee maal jettee Leemmanee gorsiti?
4. Qaamolee keenyaaf barbaachisoo kan ta’an maal fa’a?

Gorsa: Argitanii ijoolle! Qaama keenyaaf nyaataafi bishaan barbaachisoodha. Kanaaf, nutis, akka Leemmanee haala gaariin nyaachuufi qulqullina dhuunfaa keenyaa eeggachuu qabna.

Torban 21^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 20: Adurreewwan Caaltuu

Ijoolle! Har’a immoo sheekkoo waa’ee “Adurreewwan Caaltuu” jedhu dhaggeeffanna.

Gaaf tokko Caaltuun mana hin jirtu turte. Waan isheen mana hin jirreef adurreewwan ishee baay’ee beela’an. Adurreen kun ilmaan sadii kan qabdu yoo ta’u isaanis baayyee beela’an. Kanaafuu, adurrettiin soorata yookaan nyaata barbaaduuf gara alaa deemte. Ta’us, daftee gara manaatti deebi’uu hin dandeenye. Ilmaan ishee sadanuu haadha isaanii yoo eeggatanis, osoo hin deebi’in hafte. Ilmaan ishees akkana jechuun faaruu eegalan:

Harmeen nuuf gaaddisa keenyaa,
Beelofneerraa hagabuu teenyaa.
Aduun dhiitee atoo haftee,
Hatattamaan maal yoo dhuftee.
Caaltuun hin jirtuu kan nu yaadattuu,
Ariitiidhan dafii nuuf kottuu.
Soorata dhabnee baay’ee beelofnee,
Si eeggannaa akka hin dagannee.
Harmee keenyaa si jaalannaa,
Ati nuuf koottu; siif guddannaa.

Jechuun irra deddeebi’anii faarsan. Harmeen isaanii ammallee daftee hin dhufne. Ilmaan is harmee keenya baanee haa eegnu jechuun manaa ba’anii deeman. Akkuma manaa ba’aniin mooraaan alatti bishaan kuufamee jiru tokko argan. Gadi jedhanii bishaanicha yemmuu ilaalan akkuma daawwitiitti bifa isaanii itti mul’ise. Yemmuu kana ilmoon adurree xiqqishuun bifa adii “Ani itti seenuufani” jette. Obboleettiin ishee bifa gurraattii immoo gorsa haadha isaanii yaadatte, “Haati keenya ‘bishaan yoo agartan gaarii mitii itti hin seeninaa’, jettee nu hin gorsinee? Itti hin seenin!” ittiin jette. Adurreettiin adiin kun garuu osoo hin dhaga’in calliftee utaaltee bishaan seente. Gaafa bishaanichi ishee ukkaamsu baay’ee iyyitee boosse. Obboleewwan ishees iyyanii boo’uu eegalan. Haatisaanii fagoorraa iyya sagalee isaanii yemmuu dhageessu fiigichaan bira geesee, ilmoo bishaan seente sana daftee baafte. Gorsa haadhaa kabajuu dhabuu isheef baayyee aartee itti dheekkamte. Ilmoowwan gurraattiifi diimtuu gorsa haadha isaanii sana dhagaa’anii kabajaniif immoo, meeshaa ittiin taphatan badhaasaan kenniteef.

Gaaffilee Marii

1. Adurreewwan sadan mooraa isaanii keessaa akkuma bahaniin maal argan?
2. Adurreewwan sadan yemmuu haatisaanii manatti osoo hin deebi’in hafte maal jechuun ishee faarsan?
3. Adurreen gorsa haadhaa hin dhageenye ishee kami?
4. Haati adurreewwanii, adurree ishee gurraattiifi diimtuu meeshaa ittiin taphatan kan isaan badhaafte maaliifidha?

Gorsa: Agartanii ijoolle! Gorsa warra keessanii dhagahuun balaarraa of eeguu qabdu.

Torban 22^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 21:Jamiilaafi Olloota Ishee

Ijoolle ! Har’a immoo waa’ee aadde Jamiilaafi ollaawwan ishee attamitti gammachuu fi nageenyaan akka waliin jiraatan dhaggeeffanna.

Aadde Jamiilaafi ollaawwan ishee ganda Aara Qal’oo jedhamtu tokko keessa waliin jiraachaa turan. Ollaawwan aadde Jamiilaas lakkoofsaan shan ta’u. Aadde Jamiilaafi ollaawwan ishee kunniin ganama yemmuu manaa ba’anis ta’ee galgala yemmuu hojjiidhaa galan yeroo hunda wal argu. Yemmuu wal arganis, “Attam bultan? Attam ooltan?” jechuun nagaa wal gaafatu. Waliin

jiraachuu isaaniitiif baayyee itti gammadu. Yeroo boqonnaa isaanii tokko tokko ammoo aadde Jamiilaan buna danfisaniitu ollaa isaanii waamuun affeeru. Shanana isaaniiyyuu buna waliin dhugaa waa'ee hojii saanii, waa'ee ijoollee isaanii waa'ee fayyummaa isaanii waliin mari'atu. Guyyaa biroo ammoo, akkasuma aadde Baaccuun buna danfisaniitu ollawwan shanan isaaniiyyuu wal waamanii waliin taphatu. Namni dhukkubsate yoo jiraates waan barbaachisu qabatani waliin ta'uun dhaqanii gaafatu. Haala kanaan, aadde Jamiilaafi ollawwan ishee yeroo dheeraadhaaf nagaafi gammachuun waliin jiraataa turan.

Gaaffilee Marii

1. Gandi aadde Jamiilaafaa maal jedhamti?
2. Aadde Jamiilaafi ollawwan ishee yeroo akkamii wal argu?
3. Ollawwan aadde Jamiilaa meeqa?
4. Aadde Jamiilaafi ollawwan ishee guyyoota boqonnaa isaanii maal hojjetu?
5. Aadde Jamiilaanfaa gammachuun kan jiraatan maaliif isinitti fakkaata?

Gorsa: Ijoolle agartanii! Isinis, ollawwaniifi hiriyyoota keessaniif gaarii ta'uun, nagaafi gammachuun waliin jiraachuu qabdu.

Torban 23^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 22: Kadijjaafi Hiriyyoota Ishee

Ijoolle! Har'a immoo Kadijjaafi hiriyooni ishee mukkeen naannoo isaaniitti argaman akkamitti akka kunuunsan dhaggeeffanna.

Mana Kadijjaafaa duuba mukkeen sadiitu jiru. Maatiin Kadijjaa akka isheen mukkeen kanneen bishaan obaastuufi biyyee hammachiisuun kunuunsuu qabdu gorsa kennaniif. Kadijjaanis gorsa fudhatte bu'uura godhachuun yeroo hunda mukkeen kanneen bishaan obaastuufi biyyee hammachisuun kunuunsuu eegalte. Aramaa mukkeen jalatti biqilanis buqqisuun gatti. Mukkeen kanneenis baay'ee jaalachaa deemte. Gaaf tokko, Kadijjaan, Saadiyyaa fi Na'ima waliin taphachuu waan barbaaddeef gara mana isaanii deemuun waamtee deebite. Hiriyooni ishees dhufanii mukkeen Kadijjaan jaalattu kana jala taa'anii taphachuu eegalan. Osoo taphachaa jirani, "Mukkeen kunniin akkamiin akkasitti miidhaguu dandaa'anii?" jettee Saadiyyaan Kadijjaa gaafatte. Kadijjaanis hiriyyoota isheetiin akkana jetteen, "Mukkeen mana keenya duuba

jiran kunniin kan akkana miidhaganiifi guddatan abbaafi haati kiyya yeroo hunda kunuunsa waan godhaniifidha. Anis haala gorsa isaan naaf kennaniin bishaan obaasuufi biyyee itti hammachiisuun yeroo hunda kunuunsa barbaachisaa ta'e waanan godhuufidha" jette. Akkasumas, Kadijjaan, mukkeen as keessatti argaman kana kan fakkaatan mukkeen biroos baay'een naannoo isaaniitti akka argaman hiriyoota isheetti himte.

Dabalataanis, mukkeen mana ittiin ijaarrachuuf, nyaata ittiin bilcheeffachuuf, gaaddisaaf, qorichaafi kan kana fakkaataniif akka fayyadan ibsiteef. "Isinis akkuma koo kana mukkeen kunuunsuu ni dandeessu," jechuun gorsa hiriyoota isheettiif kennite. Hiriyoonni ishees yaada Kadijjaan dhiheessite kanarratti walii galuun guyyaa gorsa kana fudhatan irraa eegalanii mukkeen naannoo isaaniitti argaman kunuunsuu eegalan. Mukkeenis, kunuunsa gahaa ta'e waan argataniif, miidhagaa deeman. Abbaan Kadijjaafi namoonni naannoos gocha ijoollee kanaa baayyee dinqisiifachuun isaan galateeffatan.

Gaaffilee Marii

1. Kadijjaan mukkeen mana isaanii duubatti argamaniif maal goote?
2. Kadijjaan hiriyootan ishee waamtee maal itti himte?
3. Kadijjaafi hiriyoonni ishee mukkeen naannoosaaniitti argamaniif kunuunsa gochuun faayidaa inni naannoo isaaniitiif kennu maali?

Gorsa: Ijoolle! Isinis akkuma Kadijjaafi hiriyoota ishee mukkeen naannoo keessanitti argamaniif kunuunsa barbaachisaa ta'e hunda gochuufii qabdu. Mukkeen yoo guddatan naannoo keessan miidhaksu. Wantoota adda addaatiifis ni fayyadu. Kanaafuu, yeroo hunda kunuunsa godhaafii.

Torban 24^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 23: Hojiiwwan Guyyoota Hundaa

Ijoolle! Har'a immoo Tolasaafi Jabeessaan Ganama, waaree booda, galgalaafi halkan jechuun maal jechuu akka ta'an akkamiin akka baratan dhaggeeffanna.

Guyyaa tokko Tolasaafi Jabeessaan barsiisaa isaanii waliin oolmaa daa'immanii Boqqojjii keessatti argamu tokko daawwachuuf deeman. Akkuma achi ga'aniin gara kutaa oolmaa daa'immanii tokkoo seenan. Daa'imman hundinuu taa'aniiru. Barsiistuun isaanii ganama, sa'a booda, galgalaafi halkan jechuun maal jechuu akka ta'e daa'immaniif ibsa kennaa turte. Tolasaafi Jabeessaan jechoota kana yemmuu dhaga'an baayyee gammadan. Barsiistuun daa'immanii barnooticha itti fufuun, "Ijoolle! Yeroo hunda ganama hirriba keessanirraa kaatanii dura gara mana fincaanii deemtu. Itti aansuun harkaafi fuula keessa dhiqattu. Kanaa booda, ciree keessan nyaattanii, dabbara keessan qabachuun gara mana barumsaa deemuun hanga yeroo laaqanaatti ni barattu mitii? Yeroon kun ganama jedhama. Sa'a laaqanaatii eegalee hanga dhihutti kan jiru sa'a booda jedhama. Galgala kan jennu yemmuu namoonni hundi hojjiidhaa yookaan mana barumsaatiin gara manaatti deebi'anii fi dhihudha. Namoonni hundi yemmuu isaan mana ciisichaa keessa galanii rafan immoo halkan ta'a," jechuun ibsa kenniteef. Jabeessaan harka baasuun, "Barsiistu, dukkana kan ta'u yoomi? Yeroo kana wanti mul'atu ni jiraa?" jedhee gaafate. Barsiistuunis, "Ganamaafi sa'a booda yemmuu ta'u ifadha. Galgalaafi halkan yemmuu ta'u immoo, dukkana ta'a. Akkasumas, yeroo dhihu addeessaa fi urjiin samiirratti ni mul'atu," jechuun deebii kenniteef. Tolasaafi Jabeessaanis waan dhagahaniifi baratan hundatti gammadani, "Har'a waan dhageenyee fi baranne kana hiriyyoota keenyatti himuu qabna," waliin jedhan. Kanumaan daawwannaa isaanii xumuranii barsiisaa isaanii waliin gara mana isaaniitti deebi'an.

Gaaffilee Marii:

1. Sheekkoon amma dhageessan kun waa'ee maalii isinitti himaa ture?
2. Daawwannadhaaf gara oolmaa daa'immanii biroo kan deeman eenyufaa turan?
3. Tolasaafi Jabeessaan oolmaa daa'immanii akkuma ga'aniin daree isa kamiin seenan?
4. Ganama ganama maalfaatu raawwatama?
5. Ganamaafi waaree booda ta'uu maaliin beekkama?
6. Halkan keessa maalfaatu mul'achuu danda'a?

7. Galgalaafi halkan ta’uun maliin beekkama?

Gorsa: Ijoolle! Isinis ganama , waaree booda, galgalaafi halkan kan jedhu jechoota yeroo ibsan ta’uu beekuu qabdu. Garaagarummaa isaanis sirriitti hubachuun adda baaftanii beekuun barbaachisaadha.

Torban 25^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 24: Gorsa Haadha Kootii

Ijoolle! Har’a sheekkoo “Gorsa Haadha kootii” jedhu dhaggeeffanna.

Gaaddiseen barattuu barnoota idileen duraati. Yeroo hunda namoonni waan tokko yemmuu ishee gaafatan, kan barbaachisu yoo isheetti fakkaate “Mee turi gorsa haadha koon barbaadaa (haadha kootiinan mari’adhaa),” jechuun beekanti. Kunis, sababa malee miti. Haati ishee, aadde Kumashiin, gorsa faayidaa qaban waan isheef kennaniifidha. Guyyaa tokko wasiilli Gaaddisee, obbo Bojaan, keessummaan mana isaanii dhufan. Gaaddisee mararsiifachuun, “Gaaddoo koo, baayyee dadhabeera mee tokkicha wayyaa koo jalaan harka kee loosii dugda koo naaf sukkuumi,” jedhaniin. Yoona kana Gaaddiseen guyyaa tokko waan haati ishee jedhanii ishee gorsan yaadatte.

“Mucaa koo elaa waan ati beekuu qabduu fi hamma yoonaa waan ani sitti hin himiin tokkotu jira. Innis, kutaawwan qaama keenyaa huccuun haguugaman kan dhuunfaa keenyaafi namni kamuu ilaaluufi tuquu hin qabnedha. Kanaafuu, namni kamuu yoo si gaafate, hindanda’amu! Hin tuqsiisu; hin agarsiisu! jechuu qabda. Haaluma wal fakkaatuun, atis qaama dhuunfaa nama tokkoo tuquu hin qabdu,” jedhaniin. Yoona kana utaaltee ka’uun fiigdee dhaqqee waan wasiilli ishee jedhan haadhasheetti himte. Battalumatti immoo dafee, “Anaafis wasiila kooti; harmeef immoo obboleessa, maaliifan isheetti himee, natti dheekkamti?” jechuun sodaadhaan walitti butamtee lafa ilaalaa dhaabbatte. Haatishee garuu akka mucaan yaaddetti itti dheekkamuu osoo hintaane, “Ishoo! Cimtuu mucaa kiyyaa, gorsa koo yaadachuun kee nagammachiiseera” ittiin jedhaniin. Gaaddiseenis waan ishee amananiifi waan itti hin dheekkamneef gammachuun isheetti dhagaahamee ammas dabalataan akkas jechuun haadha gaafatte. “Harme, garuu osoon hin barbaadiniifi hin heeyyamiifi yoo najalaa tuqan maalan godha?” jetteen. Haati ishee aadde Kumashiinis , “Ilaamee mucaakoo, kun icciitiidha. Namni kamuu hin dubbatiin jedhanii yoo situqan yookiin na agarsiisi yoo siin jedhanillee, atattamaan anatti yookaan abbaa keetti himuu

qabda” jedhanii gorsan. Akkasumas, mana barumsaa keessattii fi iddoo maatiin ishee dhihootti hin argamnetti yoo ta’e, barsiisaa/tuu isheetti himuu akka dandeessus dabalataan ibsa kennaniif.

Gaaffilee Marii

1. Gaaddiseen maal jechuun beekamtii? Maaliif?
2. Haati Gaaddisee, aadde Kumashiin, Gaaddisee maal maal jechuun gorsani?
3. Gaaddiseen “Haati koo natti dheekkamti,” jettee kan sodaatteef maaliif ture?

Gorsa: Ijoolle! Qaamni keessan kan huccuun haguugame kan dhuunfaa keessaniifi namni biroo kamuu ilaaluufi tuquu hinqabnedha. Isinis, qaama nama dhuunfaa tokkoo ilaalu fi tuquun akka hin barbaachifne beekaa. Haata’u malee, namni kamuu yoo isin jalaa tuqe yookaan na agarsiisi isiniin jedhe maatii keessanitti yookaan barsiisaa/tuu keessanitti himuu qabdu.

Torban 26^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 25: Kuduraalee Oddoo/Boroo

Ijoolle! Har’a immoo sheekkoo waa’ee Kuduraalee Boroo” jedhu dhaggeeffanna.

Daraartuufi hiriyoonna ishee yeroo boqonnaa isaanii hunda mukkeen naannoo isaaniitti argaman daawwachuufi kunuunsuudhaan yeroo isaanii dabarsaa turan. Osoo akkanaa jiranii gaaf-tokko Daraartuufi Na’imaan taphachuudhaaf kubbaa isaanii qabatanii gara mooraa Iftuufaa seenan. Kubbaa isaanii walitti darbachaa osoo taphachaa jiranii kuduraalee boroo manaa jiru keessa jalaa buute. Kubbattii fudhachuuf fiigichaan yemmuu deeman obboleessi Iftuu inni hangafti Jamaal sagaleesaa ol kaasee “Isinitti himeera! Kuduraaleerra akka hin ejjenne? Kubbattii barbaacha yoo ta’e suuta jedhaatii iddoo duwwaa bo’oo sararoota gidduu jiru keessa darbaatii fudhadhaa,” jedheen. Daraartuunfaas fiigicha isaanii dhiisanii naasuun dhaabbatan. Yoona kana Iftuun, “Jamaal hin shakkiin nuti waan tokkoyyuu balleessuu hin barbaannu. Yoo nuuf eeyyamte jiruusaayyuu si gargaaruu ni dandeenyaatii maal si gargaaruu akka qabnu nutti himi,” jetteen. Na’imaafi Daraartuunis, “Eeyyeen si gargaaruu ni dandeenya.” Achumaanis, tokkoon tokkoon kuduraalee maqaa isaanii akka nutti himtu ni barbaanna,” jedhaniin. Jamaalis, “Yeroof wanti isin nagargaartanillee hin jiru. Kubbaa keessan immoo anuu isiniifan baasa,” jedheen.

Daraartuunfaas, Jamaaliin hordofaa sararoota bo’oo kuduraalee boroo keessa deemaa “Maqaawwan kuduraalee kunniin maal jedhamu?” jedhaniin. Jamaalis, kuduraalee boroo manaa sarara sararaan dhaabbatan keessa deemaa qubaan itti akeekaa maqaa isaanii akkas jechuun himuufii eegale: “Sararoota bo’oo kana lamaan keessa kan jiran kaartiidha. Sararoota bo’oo sadan sanniin keessa kan jiran timaatimiidha. Bo’oon sararaa inni gidduusaanii jiru tokkichi kun immoo salaaxaadha. Innis, yeroo gabaabaa keessattii kan ga’uufi buqqisuun baalli isaanii kan nyaatamudha. Bo’oon sararootaa arfan isaan sunniin immoo, biqiloota raafuu maraati. Bo’oowwan sararoota shanan sunniin immoo, qaaraadha. Bo’oowwan sararootaa ja’an itti aananii jiran qoosxaa yemmuu ta’an, sararoonni isaan sunniin lamaan immoo raafuudha. Akkuma agartan raafuun kun bu’amuu ga’eera. Kanneen ilaaltan kunniin hundinuu kuduraalee boroo jedhamu. Isaan kana soorachuun fayyummaa keenyaaf baayyee mijataadha. Akkuma agartan kana haala gaariidhaan waanan kunuunseef baayyee ni miidhagu,” jedhe Jamaal. Itti aansuun, Na’iimaan, “Ati kuduraalee kanneen irraa faayidaa maalii argattaa?” jetteen. Innis, “Na’iimaa, agartee kuduraaleen kunniin yemmuu ga’an fayyadama nyaata manaaf oolan birayyuu darbanii gurguramuun madda galii ni argamsiisu,” jedheen. Kanumaan Daraartuunfaas beekumsa argataniif Jamaaliin galateeffatanii kubbaasaanii fudhatanii gara taphasaanii deeman.

Gaaffilee Marii

1. Daraartuufi Na’iimaan maaliif gara mooraa Iftuufaa seenan?
2. Obboleessi Iftuu inni angafti, Jamaal sagaleesaa ol kaasee maal isaaniin jedhe?
3. Kuduraaleen boroo mana Iftuufaa keessa jiran maal fa’i?
4. Kuduraalee boroo hunda keessaa bo’oo sararoota hedduu kan qabu kami?
5. Kuduraalee boroo keessaanyaataaf bu’amuu kan ga’e kami?
6. Kuduraalee boroo soorachuun maaliif fayyada?
7. Jamaal kuduraalee boroorraa faayidaa maalii argata?

Gorsa: Ijoolle, agartanii! Kuduraaleen boroo dhala namaatiif baayyee kan fayyadanidha. Fakkeenyaaf, kuduraaleen: soorataaf, madda galii fi miidhaginaaf ni oolu. Kanaafuu, kuduraalee boroo kunuunsuun barbaachisaadha.

Torban 27^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 26: Gowwaa Kee Barbaadi!

Yeroo tokko qamaleefi waraabessi naannoo tokko waliin jiraatu turan. Guyyaa tokko lamaan isaaniyyuu kallattii barbaadaniin soorata barbaaddachuuf gara bosonaa deeman. Haa ta’u malee, waraabessi adamoo kanaan bu’a qabeessa waan hintaanef waan nyaatu tokkollee osoo hin argatiin gara manasaatti deebi’e. Baayyee beela’ee waan tureef karaa ittiin soorata argatu mala dhahate. “Beelaan hamman du’u maaliifan qamalittii kana hin nyaadhu?” jedhee yaade. Akkamitti akka ishee qabatus itti yaaduun mala dhahaate. “Amma yemmuu qamuun adamoodhaa dhufu manashee keessa galee haadhokadhu. Yemmuu isheen balbala manaa banattu utaaleen ishee qabadha,” jedhee ofiin mari’ate. Qamaleenis mukarraa mukatti utaaluu soorata ishee funaannachaa ooltee yemmuu dhihu gara mana isheetti deebite. Akkuma manashee geesseen, balbala manaa rurrukutaa sagalee ol keestee, “Mana koo! Mana koo!” jettee waamte. Maal taate manni koo har’a? Yeroo hunda yeroon waamu, ookoo! naan jetti. Har’a maaltu ishee tuqee! ookoo naan jechuun owwaachuu diddee?” jette sagalee ol kaaftee. Yemmuu isheen kana jettu waraabessi sagalee isaa balleeffateetu mana keessa riphee taa’ee dhaggeeffachaa ture.

Waraabessichis, “Edaa manni ishee yemmuu qamaleen waamtu ni owwaattii?” jechuun itti yaadee “ookoo! ookoo! Jechuun si’a lama sagalee ol kaasee owwaate. Kana booda, qamalee gamnittiin waraabessi mana keessa jiraachuusaa yemmuu bartu “Eenyu gowwaan! Gowwaa kee barbaaddadhu!” jettee manashee seenuu dhiiftee fiigichaan baqatte. Waraabessi yemmuu inni balbala banee ilaalu qamaleen hin jirtu. Kanaan waraabessi gaddee agabuusaa gara manasaatti deebi’ee gale.

Gaaffilee Marii

1. Waraabessi mana eenyuu dhokatee? Maaliif?
2. Qamaleen kan mana ishee waamte maaliif isinitti fakkaata?
3. Qamalettiin osoo hin waamin mana ishee osoo seentee jiraattee maaltu isheerra ga’uu danda’a isinitti fakkaata?
4. Waraabessi yemmuu qamaleen manashee waamtu maaliif “ookoo !” jedhee owwaatee?
5. Qamalettiin gowwaa kee barbaadi kan jette eenyuunidha? Maaliif gowwaa kee barbaadi jette?

Gorsa: Yeroo tokko tokko gamna ta'uufi waa shakkuun nageenya keenyaaf barbaachisaafi faayidaa kan qabudha. Akkasumas, faayidaa dhuunfaatiif jedhanii kanneen biroorratti daba hojjechuun barbaachisaa miti.

Torban 28^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 27: Jijjiirama Ji'ootaafi Waqtiilee

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo jijjiirama ji'ootaafi waqtiilee dhaggeeffanna.

Tolaafi Abdiin mana barumsaa Urjii jedhamu keessatti baratu. Gaaf tokko dirree ganda isaaniirra taa'anii osoo taphachaa jirani qilleensi qabbanaa'aa cimaa waan ta'eef baayyee isaanitti qorre. "Bokkaan roobuuf natti fakkaata qorruu calqabe," jedhe Abdiin. Tolaan immoo, "Amma waan dhiheef sitti qorre," jedheen. Kanumaan Abdiin, "garuu bokkaan kan garmalee baay'atu yoomii?" jedhee Tola gaafate. "Kana ani hin beeku, mee boru ganama barsiistuu keenya Boontuu gaafanna," waliin jedhanii gara mana mana isaaniitti deeman. Borumtaa isaa ganama akkuma mana barumsaa gahaniin barsiistuu isaanii Boontuu arganii gaafatan. Isheenis, akkas jechuun deebii isaaniif kennite. "Ji'oonni aduu bona jedhamanii waamamu. Ji'oonni roobaa immoo, ganna jedhamuun waamamu. Ganni baay'ee qorra; bonni immoo baay'ee ho'a," jechuun barsiistuu Boontuun Tolaafi Abdiitti himte. Isaanis, deebii argatanitti gammadanii barsiistuu isaanii galateeffachuun gara dareetti galan.

Gaaffilee Marii

1. Tolaafi Abdiin dirreerra taa'anii waa'ee maalii waliin haasa'ani?
2. Tolaafi Abdiin barsiistuu Boontuu gaaffii maalii gaafatan?
3. Barsiistuu Boontuun gaaffii Tolaafi Abdiitiif deebii maalii kenniteef?
4. Bona kan jedhamu waqtii attamiiti?
5. Ganna kan jedhamu hoo waqtii attamiiti?

Gorsa: Waqtiilee addaan baasani beekuufi huccuuwwan waqtiilee wajjin deeman uffachuun barbaachisaadha.

Torban 29^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 28: Korophisa Ofjajaa

Ijoolle! Har'a immoo sheekkoo waa'ee "Korophisa of-jajaa" tokkoo dhaggeeffanna.

Korophisni of-jajaan tokko nyaata jaalata. Korophisni kun haadhasaa waliin ta'uun bakka kuduraa lalisaa bal'aa tokko cina jiraata. Innis, muuzii, timaatimii, daraaraa, baala mimmi'aawaniifi asheeta ataraa nyaachuu barbaada. Haa ta'u malee, haati isaa yeroo hunda baala kichuu kennuufi jaallatti. Isheenis, cireef baala kichuu, laaqanaaf baala kichuu, hirbaataafis akkasuma, baala kichuu kennitiif. Kanaafuu, yeroo hunda baala kichuu nyaachuun isa nuffisiise. Kanarraa kan ka'e, gaafa Wiixataa haadha isaa dhokatee bakka kuduraa deemuun muuzii tokko nyaate. Kibxata bakkuma kuduraa kana deemuun timaatimii diddiimaa lama nyaate. Guyyaa Roobiis haadha isaa dhokatee bakkuma kuduraa kana deemuun daraaraa keelloo sadii nyaate. Gaafa Kamisaas akkasuma dhokateetu bakkuma kana deemuun baala kichuu mimmi'aawaa lama nyaate. Jimaatas asheeta ataraa magariisa lama nyaate. "Ijoolle! Amma korophisni qanani'aan kun waan quufe isinitti fakkaataa? Miti! Hin quufne."

Ammas, guyyaa Sanbataa immoo, muuzii tokko, timaatimii lama, daraaraa keelloo sadii, baala mimmi'aawaa afuriifi asheeta ataraa shan nyaate. Yemmuu kana garaan korophisa qanani'aa kanaa akka kubbaa afuufame. Balali'uus dadhabee muka jala taa'ee boo'uu eegale. Haati isaas osoo inni taa'ee boo'uu itti dhuftee lafaa kaafttee bishaan kenniteef. Hamma hirribni isa fudhatuttis qabatee teesse. Korophisni qanani'aan kunis rafee buleetu gaafa Dilbataa baay'ee itti fooyya'e. Baala kichuu haati isaa kenniteefis osoo homaa hin hanbisiin nyaatee fixe.

Gaaffilee Marii

1. Korophisni qanani'aan haadha isaa dhokatee gara bakka kuduraan jiru kan deeme maaliifidha?
2. Korophisni qanani'ichi Wiixata maal nyaate? Kibxata hoo?
3. Korophisni kun gaaf Sanbataa hoo maal nyaate?
4. Korophisni qanani'aan kun muka jala taa'ee kan boo'e maal ta'eetu?
5. Korophisni qanani'aan kun kan isatti fooyya'e guyyaa kam ture? Akkamitti itti fooyya'uu danda'e?

Gorsa: Ijoolle! Isinis guyyoota turban keessa jiran beekuufi guyyoottan kana keessatti hojiiwwan hojjechuuf karoorfattan beekuu qabdu. Soorata addaa addaa nyaachuun barbaachisaa yoo ta’ellee, eeyyama maatii keessanii malee humnaa ol nyaachuunis sirrii miti.

Torban 30^{ffaa}

Sheekkoo Lakkoofsa 29: Lukkuu Diimtuu Xiqqoo

Ijoolle! Har’a immoo waa’ee “Lukkuu Diimtuu Xiqqoo” tokkoo dhaggeeffanna.

Guyyaa tokko lukkuu diimtuu xiqqoo tokkotu oyiruu tokko cinatti sanyii qamadii dhangala’e argatte. Isheenis, bineensota cina ishee turan: Saree, Adurreefi Booyyee akkana jechuun gaafatte, “sanyii qamadii kanaa akkan facaasu nagargaartuu?” isaaniin jette. Dura sareen “Si hin gargaaru” jedheen. Itti aansuun Adurreenis, “Si hingargaaru” jetteen. Dhumarratti Booyyeenis “Si hingargaaru,” jedheen. Lukkuunis, “Rakkoo hin qabaatinaa! Bokkaan gaariin naaf roobee sirriitti naaf haa biqilu malee,” jettee qamadicha hammaartee kophaa ishee facaafatte. Qamadiin faca’e kun gogee haamuun isaa geenyaan, Lukkuu diimtuu xinnoon kun, “Qamadicha haamuu nagargaartuu?” jettee Saree, Adurreefi Booyyee duraanii sanneen gaafatte. Ammas, sarichi “Si hin gargaaru,” jedheen. Adurrittiinis, “Si hin gargaaru,” jetteen. Booyyeenis, “Si hin gargaaru,” jedheen. Lukkuttiinis, “Rakkoo hin qabaatinaa, aduun caama gaarii naaf haa ta’u malee,” jechuun kophaa ishee qamadicha haammate.

Lukkuu diimtuu xiqqoon kun qamadii haammatee calleessitee galfachuuf, “Obdii qopheessuufi qamadicha dhahee calleessuuf nagargaartuu?” jettee Saree, Adurreefi Booyyee gaafatte. Ammas hundi isaani dabaree dabareedhaan “Si higargaarru” jedhaniin. Lukkuunis, “Rakkoo hin qabaatinaa! Bokkaa qofti hin roobin. Caama gaariifi qilleensa naaf haa ta’u malee,” jechuun oogdii tolfattee qamadicha dhooftee calleessitee galfatte.

Ammas, Lukkuu diimtuu xiqqoon kun, “Qamadicha daakuuf nagargaartuu?” jettee Saree, Adurreefi Booyyee gaafatte. Sadan isaaniyyuu “Si hin gargaarru” jedhaniin. Lukkuttiinis, “Rakkoo hin qabaatinaa! Aduu naaf ta’ee kan afame naaf haagogu malee,” jettee qamadicha kophaa ishee daakte.

Amma immoo Lukkuttiin,”Daabboo tolchuu na gargaartuu?” jechuun Saree, Adurreefi Booyyee gaafatte. Sadan isaaniyyuu “Si hin gargaarru!” jechuun deebii kennaniif. Lukkuttiinis,“ Itti dhiisaa” jettee daabbicha qaphaa ishee tolchatte.

Boodarra lukkuun kun,“Daabboo nyaachuu nagargaartuu?” jettee isaan hunda gaafatte. Sareen, “Eeyyeen, sin gargaara,” jedheen.Adurreen, “Eeyyeen, singargaara,” jetteen.Booyyeenis, “Eeyyeen, sin gargaara” jedheen. Yemmuu kana lukkuu diimtuu xiqqoon sun, “ Amma kan nagargaaru hinbarbaadu! Kan hin hojjenne, hin nyaatu! Cuuciiwwan koo sadan wajjinan nyaadha,” jettee cuuciiwwan ishee sadan waliin daabboo sana ‘hunkut’ gootee nyaatte.

Gaaffilee Marii

1. Lukkuu diimtuu xiqqoon bokkaan gaariin naaf haa roobu kan jette maaliifidha? Bokkaa hin ta’in malee kan jette hoo maaliifidha?
2. Lukkuun diimtuu xiqqittiin caama gaariifi qilleensa naaf haata’u kan jette maaliifidha?
3. Isin osoo hiriyyaa lukkuu diimtuu xiqqoo sanaa taatanii maal gootu ture?

Gorsa: Ijoolle! Akkuma qilleensa adda addaa nu barbaachisu hojii hojjechuuf Waqtiileen faayidaa qabu.Jiruun yeroo isaa malee, raawwatamus faayidaa isaarraa miidhaa fiduu akka danda’uhubachuu qabdu.Waan hunda didanii faayidaa ofii qofa eeguun ofjaal’achuunis miidhaa qaba.